

איזו שאלה? זיהוי מטרת השאלה, מיון שאלות

מטרה: לעורר מודעות למטרות של שאלות שונות, לעורר הבחנה בין שאלות רלבנטיות ולא רלבנטיות, ולהציף סוגים שונים של שאלות.

- א. הציגו בפני התלמידים נושא, רעיון, חפץ, תמונה, מושג, ביטוי, טקסט, מפה וכד' וערכו סיעור שאלות (ראו דוגמה לעיל). כתבו את כל השאלות על הלוח.
- ב. בקשו מהתלמידים למיין את השאלות לקבוצות. בכיתות הגבוהות התלמידים יכולים להציע בעצמם את התבחינים למיון - יתכנו תבחינים שונים ודרכי מיון מגוונות. בכיתות הנמוכות, או במידה והתלמידים מתקשים בביצוע המטלה המורה יכולה להציע את התבחינים. אפשר לחלק את הכיתה לקבוצות וכל קבוצה תמיין בעזרת תבחינים אחרים (ראו אסטרטגית מיון).
- ג. כל קבוצה תציג את המיון שלה ותנמק את בחירתה ואת האופן שבו בחרה למיין את השאלות.
- ד. המורה תסכם את הדיון על-ידי הצגת דרכי המיון השונות שעלו בכיתה, המשגתן, והרחבתן במידת הצורך.

דוגמאות

דוגמה: חוק מחזור צמיגים משומשים (מדע וטכנולוגיה, כיתה ב'-ג')

חוק מחזור צמיגים משומשים (5.7.07)
החל מה- 1 ביולי 2007

מדי שנה נזרקים מיליוני צמיגים והופכים לפסולת. הם פוגעים בנוף, גורמים לזיהום אוויר ומים ויוצרים מפגעי ריח. כדי למנוע את כל אלה נוצר החוק שמחייב את מוכרי הצמיגים לאסוף את הצמיגים המשומשים ולהעבירם למחזור.

למשל, אפשר יהיה לטחון אותם לאבקת גומי עבור תעשיית הגומי, או להשתמש בהם בתור אספלט לסלילת כבישים שקטים, ליצור מרצפות גומי לגני משחקים ועוד. מי שלא יפעל על פי החוק צפוי לעונשים חמורים.
[מתוך מדע בעידן טכנולוגי, חלק ראשון, עמ' 88-91, הוצאת רכס]

דוגמאות לשאלות אפשריות:

1. מה הבעיה שהחוק נועד לפתור?
2. למה צריך למחזור צמיגים?
3. למה צריך לחוקק חוק בשביל זה?
4. מה אפשר לעשות מצמיגים?
5. לאיפה לוקחים את הצמיגים?
6. למה הצמיגים שחורים?
7. איך אפשר למנוע את זיהום הנחלים?
8. למה עושים צמיגים דווקא מגומי?
9. מה יקרה למי שלא יפעל לפי החוק?
10. מה קורה כששורפים צמיג?
11. למה צמיגים גורמים לזיהום אוויר ומים?
12. למה צמיגים פוגעים בנוף?
13. איך הופכים צמיגים לאספלט?
14. אם אני הייתי מחוקקת חוק להגנת הסביבה – איזה חוק הייתי מחוקקת?
15. מה היה קורה אם לא היו ממחזרים בכלל צמיגים?
16. מה היה קורה אם היו שורפים את כל הצמיגים?
17. כמה צמיגים נזרקים מדי שנה?
18. למה לא מייצרים צמיגים מחומר ידידותי יותר?
19. מה רע בצמיגים משומשים?
20. למה לא ממחזרים פחיות שימורים?
21. אילו עוד דברים ניתן ליצור מצמיגים?
22. מה היה קורה אם לא היינו ממחזרים צמיגים?

דרכים אפשריות למיון השאלות:

שאלות שאפשר לענות עליהן בעזרת הקטע	שאלות שאפשר לענות עליהן בעזרת הקטע
למשל 17, 16, 13	למשל 2, 1

שאלות שאני עוד לא יודע/ת את התשובה להן	שאלות שאני יודע/ת את התשובה להן

שאלות שכדי לענות עליהן צריך לחקור ולגלות מידע חדש	שאלות שיש להן כבר תשובה
למשל 13, 11, 10	למשל 9, 2, 1

שאלות שהתשובה להן היא דעה	שאלות שהתשובה להן היא עובדה

שאלות שלא מעניינות אותי	שאלות שמעניינות אותי

שאלות שלא מובנות לי	שאלות שמובנות לי

דוגמה: משפט המלך (מקרא, כיתה ה')

רקע: עם ישראל מבקש משמואל הנביא להמליך עליו מלך כי שמואל זקן, בניו לא הולכים בדרכי הישר ואין מי שיחליף אותו. עם ישראל אומר לשמואל שהוא רוצה מלך "ככל הגויים". שמואל מסרב, ומנסה להסביר לעם מדוע לא כדאי להמליך מלך. כדי להסביר זאת מתאר שמואל לעם כיצד מתנהג מלך ומה הוא יעשה לעם:

יא ויאמר-- זה יהיה משפט המלך, אשר ימלך עליכם: את-בְּנֵיכֶם יקח, ושם לו בְּמִרְכָּבָתוֹ ובִּפְרָשָׁיו, וְרָצוּ, לִפְנֵי מִרְכָּבָתוֹ. יב וְלָשׁוּם לוֹ, שְׂרֵי אֲלָפִים וְשְׂרֵי חֲמִשִּׁים; וְלַחְרֹשׁ חֲרִישׁוֹ וְלִקְצֹר קְצִירוֹ, וְלַעֲשׂוֹת כָּל־מְלַחְמָתוֹ וְכָל־רֶכֶב. יג וְאֶת־בְּנוֹתֵיכֶם, יקח, לְרִקְחוֹת וְלִטְבָּחוֹת, וְלֵאפוֹת. יד וְאֶת־שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֶת־כַּרְמֵיכֶם וְזֵיתֵיכֶם, הַטּוֹבִים-- יקח; וְנָתַן, לְעַבְדָּיו. טו וְזֵרְעֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם, יַעֲשֶׂר; וְנָתַן לְסָרִיסָיו, וְלְעַבְדָּיו. טז וְאֶת־עַבְדֵיכֶם וְאֶת־שִׁפְחוֹתֵיכֶם וְאֶת־בְּחוּרֵיכֶם הַטּוֹבִים, וְאֶת־חֲמוּרֵיכֶם-- יקח; וְעָשָׂה, לְמִלְאכָתוֹ. יז צֹאנֵיכֶם, יַעֲשֶׂר; וְאֶתֶם, תִּהְיוּ־לוֹ לְעַבְדִּים. יח וְזֵעֲקֹתֶם, בַּיּוֹם הַהוּא, מִלִּפְנֵי מִלְכְּכֶם, אֲשֶׁר בְּחָרְתֶם לָכֶם; וְלֹא־יַעֲנֶה יְהוָה אֶתְכֶם, בַּיּוֹם הַהוּא. יט וַיִּמָּאֲנוּ הָעָם, לִשְׁמֹעַ בְּהוֹל שְׂמוּאֵל: וַיֹּאמְרוּ לֹא. כּי אִם־מֶלֶךְ יִהְיֶה עֲלֵינוּ. כּ וְהֵינּוּ גַם־אֲנַחְנוּ. ככל-

דוגמאות לשאלות אפשריות:

1. מה עושה המלך?	14. מה לוקח המלך?
2. אם המלך הוא טוב אולי כדאי שהוא יעשה את כל הדברים האלה?	15. למה המלך לוקח את כל הדברים האלה?
3. האם יכול להיות מלך טוב?	16. מה זה מעשר? מה זה לעשר?
4. מה עושה מלך רע?	17. למה ה' לא יענה?
5. האם מלך הוא תמיד דבר רע?	18. איך נראית מרכבה של מלך?
6. למה שמואל מנסה להפחיד את בני ישראל?	19. למה בני ישראל יסכימו שהמלך יקח את הכל?
7. מה זה סריסים?	20. למה בני ישראל רוצים להיות ככל הגויים?
8. למה למלך יש עבדים?	21. למה יש ברשימה חמורים ולא צאן?
9. למה בני ישראל מיאנו לשמוע?	22. למה בני ישראל בכל זאת רוצים מלך?
10. מה הבנות אופות?	23. האם לכל העמים באותה תקופה היה המלך?
11. למה שמים את הבנים לפני המרכבה?	24. האם שאול אכן התנהג כפי ששמואל אמר?
12. מה יקרה לעם אם המלך יומלך?	25. מה היה קורה אילו העם היה שומע בקול שמואל ומוותר על בקשתו למלך?
13. למה המלך נותן את השדות של בני ישראל לעבדים שלו?	

דרכים אפשריות למיון השאלות:

שאלות שאי אפשר לענות עליהן בעזרת הקטע	שאלות שאפשר לענות עליהן בעזרת הקטע

שאלות שאני יודע/ת את התשובה להן	שאלות שאני יודע/ת את התשובה להן

שאלות שהתשובה להן היא דעה	שאלות שהתשובה להן היא עובדה

שאלות שיש להן כבר תשובה	שאלות שכדי לענות עליהן צריך לחקור ולגלות מידע חדש

שאלות שמעניינות אותי	שאלות שלא מעניינות אותי

שאלות שמובנות לי	שאלות שלא מובנות לי

דוגמה: הו כמה שרציתי כלב / יהונתן גפן (חינוך לשוני, כיתה ה')

דרך המילים, ספר ה', עמ' 84, הוצאת כנרת

13. איזה סוגים של כלב הילד רוצה?	1. למה הוא רוצה כלב?
14. מהן הסיבות שבגללן הוא רוצה כלב?	2. למה אבא שלו הביא לו דווקא חתול?
15. מהן הסיבות שההורים לא רוצים כלב?	3. מה הכוונה של השיר?
16. מה המטרה של גידול כלב?	4. מה היה קורה אילו היו מביאים לו כלב?
17. איך האמא הגיבה?	5. מה היה קורה אילו לא היו מביאים לו שום דבר?
18. איזה סוגי כלבים האמא אוהבת?	6. מה היה הילד יכול לעשות כדי לקבל כלב?
19. למה האבא אוהב חתולים?	7. איך האבא פתר את הבעיה?
20. מה אם הייתי יודעת שהילד אלרגי לכלבים?	8. האם הילד אוהב דגים?
21. מה אם הייתי יודעת שכלב פעם נשך את האמא?	9. נניח שהיו חתולי תקיפה. האם אז הילד היה רוצה חתול?
22. איפה הילד גר?	10. נניח שהילדים וההורים היו מתחלפים בתפקידים. מה היה קורה אז?
23. מדוע חשוב שהכלב ינבח ויהיה נאמן?	11. האם כלבים מלכלכים?
24. אילו תכונות חשובות בכלב?	12. האם לחברים של הילד יש כלבים?
25. מה עדיף או דוברמן או זאב?	
26. מה עדיף דוברמן או פודל?	

שאלות שאפשר לענות עליהן בעזרת הקטע	שאלות שאפשר לענות עליהן בעזרת הקטע

שאלות שאני יודע/ת את התשובה להן	שאלות שאני יודע/ת את התשובה להן

שאלות שהתשובה להן היא דעה	שאלות שהתשובה להן היא עובדה

שאלות שיש להן כבר תשובה	שאלות שכדי לענות עליהן צריך לחקור ולגלות מידע חדש

שאלות שמעניינות אותי	שאלות שלא מעניינות אותי

שאלות שמובנות לי	שאלות שלא מובנות לי